

## KULCSÁR PÉTER: SZEGED KÖNYVTÁRTÖRTÉNETE AZ EGYETEM ALAPÍTÁSÁIG

Jelen munka, amely a Szegedi Egyetemi Könyvtár kiadványai között jelent meg, a Szeged-kutatásnak régi adósságát törleszti. A könyv, könyvtár helyi múltjáról már eddig is számos, de inkább alkalmi közlés jelent meg. Most Kulcsár Péter könyvtárosi képzettséggel, tudományos igénnyel vállalkozott a rendszeres áttekintésre. Számba veszi és értékeli a legkisebb adatot is, amely a maga helyén, összefüggésekben jelentőssé válik. Rövid, de találó mondatokkal mindenütt jellemzi a történeti, társadalmi és gazdasági hátteret, azokat a föltételeket, amelyekből a könyv szegedi világa kisarjadt. A fejlődés útja nem lehetett egyenletes, de a mi magyar és főleg alföldi viszonyainkhoz képest folytonos.

A középkori Szeged literátus műveltségéről számos, eddig öklevelekben rejtőző dokumentumokat hív elő, amelyeket a város történetének várva várt új monografusa sem nélkülözhet. Találón jellemzi a könyvkultúra tükrében Szeged kolostori műveltségét. Tömören szól a könyvbirtoklásnak, sőt könyvrírásnak arról az igényéről, amely Szeged messzire szakadt protestáns fiait eltölti. Szellemi magatartásukat nyilvánvalóan még a szülőföld hagyománya is magyarázza.

A hódoltsággal nehéz idők virradnak Szegedre. A literátus tradíciók őrzése kizárólag az alsóvárosi franciskánus kolostorra marad. Könyvkultúrájáról a kutatás már sokat elmondott. Ezt rendszerezi és magyarázza Kulcsár, ez tanulmányának legérettebb része. „Ez a gyűjtemény — írja — Pozsonytól keletre páratlanul állt Európában, mint az egyetlen művelődési intézmény, mely a XV. századtól napjainkig megszakítatlan folyamatossággal létezett. Az egyetlen XX. századi könyvtár, mely történetét a középkorig vezethette vissza.”

A piaristák könyvtára már magán hordja a XVIII. századi felvilágosodás bélyegét. Donátorai között ott vannak az iskola egykori hálás, könyvszerető növendékei is. Ebből a szellemi környezetből nőtt ki a legnagyobb magyar bibliofilek egyike, Ráth György is.

A XIX. század folyamán már vannak jelentősebb polgári magánkönyvtáraink (Vedres István, Tary Pál, Lőw Immanuel, Oltványi Pál és mások), intézmények és közületek könyvtárai is.

Szeged könyvtártörténetének korszakos eseménye az árvíz után Somogyi Károly esztergomi kanonok ajándéka, amely a város szellemi megújulásának forrása. Története olvasmányának is tanulságos.

A szép, céltudatosan átgondolt és fölépített tanulmányra voltaképpen nincs kritikai észrevétel, öröm volt olvasni. Mégis volna egy-két megjegyzésünk. Az 1522. évi tizedjegyzék *Bölcs* olvasata helyes, de a *Bölcsész* megtevesztő. Reiznert is félrevezette, már bírálója, Borovszky Samu is kiigazította. A *Bölcsész* nyelvújítási szó. Az ekként értelmezett név helyesen *Bülkeszi* alakban olvasandó, amely a máig így nevezett bácskai Bülkeszből való eredetre alap.

Kulcsár körültekintő éberségét egy, egyébként dilettáns munka kiváló értékű dokumentációja elkerülte. Ez Körtvélyessy László *A 700 éves minorita rend története*. Szeged, 1943. Közli a szegedi rendház katalógusát „az 1764. évi összeírás alapján”, majd tájékoztat a könyvtár 1831. évi állapotáról is. A múlt század 80-as éveiben az állomány 946 mű, 3527 kötet (125—160. lapok). A közlésnek a felosztás óta a sok sajtóhiba ellenére is már forrásértéke van.

Kulcsár Péter műve a szegedi könyv- és könyvtörténet első összegezése, nélkülözhetetlen alapvetése a további munkának. (*Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Bibliothecaria. Tomus VII. Fasc. 3. Szeged 1970.*)

BÁLINT SÁNDOR